

OOSTVLAAMSCHE ZANTEN.

Mededeelingen van den Bond van Oostvlaamsche Folkloristen.
Maatschappij zonder Winstbejag.

TWEEMAANDELIJKSCH TIJDSCHRIFT.

De leden ontvangen de mededeelingen gratis Jaarlijksche bijdrage voor het lidmaatschap : 12 frank	Redaktie: F. Van Es, Brabantstr. 29, Aalst. Postcheckrekening 2043,98. P. Luyckx, Gent.	Prijs per n ^o : 3 fr Abonnementsprijs buitenland : 3 belga's
---	--	---

Een onbekende Bladzijde uit de Geschiedenis van „ De Fonteyne ” te Gent.

In zijn pittige studie over het " Ontstaan en den Groei van een Nationaal Tooneel „, zijnde het derde deel van de Jubileum-uitgave van " De Morgenstar van Brussel „ : Het Vlaamsch Tooneel (Brussel, J. Colassin & Co, 1927,) vermeldt Hendrik Coopman Thz. uit den " Nieuwen Almanack Curieus en Util, voor het Jaer Ons Heere, 1793, ofte den getrouwen wegwijser der Stad Gend... (tot Gend, bij de Gebr. Gimblet, op de Koornmerkt) onder de rubriek " Vermaekelykheyd „ :

„ Men heeft binnen de Stad Gend herstelt de groote oude Confrerie van Rhetorica, de welke vertoonen Tragedien, Dramen, Comedien en Operas, zoo oude als nieuwe, in de Fransche en Vlaemsche Taelen : Men speelt gratis in den Somer den Zondag, en in den Winter den Maendag ; hunnen nieuwen Theater is gelegen op de houtleye. „ (Parnassus)

Het archief van de Koninklijke Hoofdkamer van Rhetorica, de Fonteyne, die zoo glansrijk deelnam aan de Tentoonstelling van het Volkstoneel in het Gentsche Folklore-museum, bevat dokumenten(1), die licht vermogen te werpen op deze " herstelling „ van het nationaal tooneel te Gent.

(1) We bedanken hier den Heer A. Woedstad, archivaris van de Fonteyne, die onze aandacht trok op deze stukken, die blijkbaar onbekend bleven aan Jonkheer Ph. Blommaert, schrijver van een " Geschiedenis der Rhetorikkamer : De Fonteyne, te Gent „ (Gent, F & E Gyselynck, 1847.)

De nota's werden opgesteld door den Heer J. J. Vandenborren, een van de "herstellers" van de aloude "Confrerie van Rhetorica", die, na 'n schitterende herleving in het begin van de 18^e eeuw, in de tweede helft van die eeuw aan het sluimeren was gegaan.

Deze nota's werden den 17 Juni 1847 door den Heer J. J. Vandenborren toevertrouwd aan den toenmaligen griffier van de Fonteyne, den heer J. Sauvage, die, plichtgetrouw, er onderaan bij aantekende: "*Ik ondergeteekende verklare dees bovengemelde stuks ontvangen te hebben, uyt handen van den ondergeteekenden, J. J. Vandenborren die de zelfde op mijn verzoek, wel heeft willen schenken, om tot de nagedagtenis overtegaen. J. Sauvage, secretaris*".

We leeren er het volgende uit (we zullen zooveel mogelijk de eigen woorden van J. J. Vandenborren aanhalen): niet in 1793, maar in 1787 werd de "Societeit van Rhetorica" opnieuw ingericht. Ziehier in welke omstandigheden. Vooreerst een terechtwijzing van Blommaert's aantekening (bl. 67) dat "de Gentsche maetschappij der Fonteyne" gedurende 1784-1785 een "Tooneel-concours" uitschreef.

"In het jaer 1784, heeft den heer Wymers, weerd uit de herberg de Bonaventure in het akkerstraetje, ten zijnen kosten eenen kampstrijd uitgeschreven, maer niet de Fonteynisten, vermits zij dan nog niet gekend waren; zij hebben er vertoond het treurspel "de Weduwe van Malabar".

We hebben ons de moeite getroost de door Blommaert in voetnota vermelde bron: "*Den Vlaemschen Indicateur, Gent, 1785*, op te zoeken en de aldaar aangeduide oproeping in de *Gazette van Gend* van 11 Nov. 1784 na te lezen en moesten vaststellen dat J. J. Vandenborren volkomen gelijk heeft. We mogen hem dus verder vertrouwen, wanneer hij ons het ontstaan van de Fonteynisten als volgt verhaalt: "In 1787 [heeft] Charles Bataille, meester van het werkvolk in het correctie-huis, alhier, die tot Kortrijk twaelf jaren, president geweest had van het gilden der Kruisbroeders, ziende dat er in Gent, ook iverachtige jongelingen waren, die zich genegen toonden om de Rederijkunst te doen herleven, besloten van met J. J. Vandenborren en P. Devoghelaere, eene societeit van Rhetorica op te rigtten, in de herberg de Bovaventure, deze drij Leden die de eerste op den boek teekende, wierden welhaest gevolgt door de heeren

De Cuyper, Van Santen, de advokaet Eggermont, de poëet Antheunis (1), Lorio, De Moor, De Witte, J. Van Loo en anderen „.

Weldra ging men over tot het repeteeren en spelen. Alle veertien dagen, den Maandag, was er vertooning, blijkbaar in de zaal van de Bonaventure. De voorstelling begon om halfzes en eindigde te 9 uur.

“ Door tijdsomstandigheden, schrijft Vandenborren was “ het oud gilde der Fonteinisten reeds 31 jaren onwerkzaam (2) “ geweest „.

De “ iverachtige jongelingen „ van de Bonaventure vatten alsdan het plan op de Fonteyne te vervangen. Het was advokaat Eggermont, die zich belastte in 't stadsarchief de statuten van de Fonteyne op te sporen.

Er werd aan de schepenen van de Keure van de stad Gent een verzoek gericht om verder te mogen vergaderen en spelen onder den naam en de reglementen van de Fonteinisten, in afwachting van het “Octroy„(3) van de Staten van Vlaanderen, dat hun den 20 Juli 1790 werd verleend.

Reeds in 1789 had de Maatschappij een vaandel laten maken op haar eigen kosten. Van dien datum af nam ze ook deel aan tooneelwedstrijden.

De eerste tooneelwedstrijd, waaraan de Fonteinisten deelnamen, had plaats te Lokeren. Het was een kampstrijd, uitgeschreven door de Societeit van den Handboog van Lokeren, waarin de 14 volgende maatschappijen om de beurt van 13 April tot 29 Juni 1789 met het treurspel FRAZINUS EN FIMAGENUS, OF DEN ZEGENPRAEL DER VRIENDSCHAP (vijf bedrijven naar het Fransch van Dubuisson) optraden : *Deugd is 't motyf*, Dendermonde ; *Nooit volleerd*, Wetteren ; *Eert de Redenkonst*, Iseghem ; *De Distelbloem scherp om grijpen*, Stekene ; *Kend u Zelven*, Eekloo ; *De Fonteinisten*, Gent ; *Niets dat meerder lijd, / Als konste door den nijd*, Vracene ; *De Naer-*

(1) Schrijver van de “ Protocole Jacobs „.

(2) *Onwerkzaam* door dezelfde hand geschreven over *vernietigd was*, waarschijnlijk bij een latere korrektie.

(3) Zie over dit “ Octrooi „ en de verplichting voor de leden van het Genootschap dienst te doen voor de veiligheid der stad Blommaert's *Geschiedenis der Rhetorijkkamer : de Fonteyne, te Gent*, bl. 69.

volgers van Melpomene, Somerghem ; 't Is iver die ons leid, | Maar geen hoogmoedigheid, Wichelen ; Jong en leezuchtig, Gent ; De verdrukke iveraers, Hamme ; Drollige herten, vieze perten, Deynze ; D'oeffening leert, Somerghem ; Rhetorica die bloeid, daer liefd en eendragt groeit, Sotteghem.

De Fonteinisten behaalden aldaar den eersten prijs. Deze bestond uit een zilveren koffiekkan (waarde 200 gulden) en een gouden medaille voor de prachtigste intrede binnen Lokeren. Bovendien kregen vier leden van de Fonteinisten elk een zilver vergulde medaille, omdat zij het best hunne rol van al de mededingende societeiten hadden vertolkt. De vrouwenrollen werden door mannen gespeeld. J. J. Vandenborren, die de rol vervulde van Ericia, kreeg een medaille met het volgende latijnsche opschrift op de zijde van den beeldenaar : *Ericiæ soc : Font : Gand XIII certantium primo Lok. 9 Aug : 1789. triumphus Amicitiaë*, op de keerzijde : *Artibus et musis Junctis virtute triumphus*.

We laten nu het woord aan J. J. Vandenborren :

“ Daegs na de uitreiking der prijzen, 10 Augusti 1789, deden zij (de overwinnaars) hunne intrede binnen Gent. Zij wierden buiten de Dampoort ingehaald door de leden van het Rhetorica met 52 koetsen en 3 berlynen waerin de muzikanten zaten die gedurende den weg muziekstukken uitoeffende, alsook door de vier hoofdgildens der stad Gent met hunne banieren en eerteekens. Zij kwamen alzoo binnen de stad Gent, onder het geluid der triumphklok, voorafgegaan door den Vaendeldraeger te peerd der Fonteinisten, die was Joannes Minne.

De prijswinnaers waren gezeten met den Eerweerdigen heer Lion, proost der Societeit in de alderbeste koetse van den Prins Lobkowitz, bisschop van Gent. Zij rijdden langs de principaelste straete der stad naer de nieuwe zael van Rhetorica, op de Houtlye, die alsdan voor de eerste mael geopend wierd. Deze feest wierd gesloten door eenen luisterlijken bal die plaets had in de nieuwe zael van Parnassusberg „.

Daarbij bleef het niet, toen de jubileerende maatschappij twee kommissarissen had benoemd om den bisschop te gaan bedanken voor de eer, die hij aan de Fonteinisten betoond had, noodigde de bisschop hen uit naar zijn kasteel te Loochristi, waar zij op een aldaar opgetimmerd tooneel het stuk : Trazimus en Timagenus, zouden opvoeren. De bisschop kreeg, na de

uitstekende vertooning, smaak in tooneel en herhaaldelijk werden de Fonteinisten te Loochristi uitgenoodigd. Ze speelden er zoowel treur- als blijspelen voor een mondain publiek van damen en heeren uit Gent, genoodigden van den bisschop. Er was een orkest van 17 muzikanten om de voorstelling op te luisteren en tot slot was er bal.

In verband met de eerste voorstelling van de Fonteinisten in het kasteel van Loochristi vertelt Vandenborren de volgende treffende anekdote :

“ Wanneer de Fonteinisten voor de eerste maal op het Kasteel van Loochristy speelde, den acteur Van Santen haestig op het tooneel geroepen zijnde, terwijl hij zich kleede, liet met vergetendheid zijne zilvere horlogie op de tafel in de kleerkamer liggen. De knaep Vereeken, van de Fonteinisten, die horlogie ziende, heeft die mede genomen om de zelve aen den eigenaer weder te geven, maer door de acteurs naer het dorp gezonden om eene kommissie voor hun te doen, had hij die horlogie nog op zich. Den eersten akt nu geeindigd zijnde, heeft Van Santen naer zijne horlogie gezocht, maer niet gevonden, dus, dat het eenigen tijd duerde vooraleer men den tweeden act beginde ; heeft den bisschop Mevrouw Dusart (een violiste uit het orkest) naer het Tooneel gezonden om te vragen waerom men niet voortging. Zij hebben haer geantwoord dat het kwam door het verlies van de horlogie van eenen acteur. Zij is dit seffens aen den bisschop gaen zeggen, die haer voor de tweede maal terug heeft gezonden, om dien acteur bij hem te doen komen. Van Sante is er bij gegaen in zijne logie en zijne hoogweerdigheid heeft zijne goude horlogie uit zijnen zak gehaald en die aen Van Santen behandigd. Het spel is voortgespelt en de horlogie is dan weder gevonden, wanneer den knaep teruggekomen is die de horlogie van D'heer Van Santen uit voorzichtigheid had mede genomen. Dien acteur is dan bij den bisschop gegaen om zijne horlogie weder te geven, maer zijne hoogweerdigheid heeft geweigerd die te aanveerden, zeggende dat hij dezelve niet gegeven had om weder te bekomen ..

Het hooge voorbeeld van den bisschop van Gent werd gevolgd door den Abt van St. Pieters, die de Fonteinisten uitnoodigde om voor de Abdijheeren te spelen. De Fonteinisten stuurden aan elk klooster twintig toegangskarten, zoodat de

voorstelling in St. Pietersklooster door geestelijken van alle orden werd bijgewoond. Ze vertoonden den "Profeet Mahomet," treurspel in vijf bedrijven. Het eigenaardige van die voorstelling voor uitsluitend geestelijken is dat er een vrouw als actrice optrad: de rol van Palmire werd gespeeld door Marie Petit. De Abdijheeren van St. Pieters schonken als blijk van voldoening aan ieder der spelers een zilveren medaille met vermelding van naam en rol.

In het jaar 1790 triomfeerden de Fonteinisten met het treurspel in drie bedrijven "Constantia de Saint Denis," door J. L. De Witte Jr., in den kampstrijd te Dendermonde, uitgeschreven door de Societeit der Distelieren. Na de uitreiking der prijzen (honderd gulden in geld en zilver vergulde medailles aan de beste spelers) had een nieuwe inhaling binnen Gent plaats door de vier hoofdgilden der stad.

Thans werden de Fonteinisten door de Staten van Oost- en West-Vlaanderen verzocht een vertooning te geven. Ze kozen het stuk: De Deserteur der Patriotten van Brouckaert, (wordt Karel Broeckaert bedoeld?) J. J. Vandenborren deelt mede dat "den raed der Societeit in haar vergaderinge had geresolveerd, van eerst eene aanspraek te doen aen de heeren Staten en dan het stuk: de Deserteur der Patrioten, gemaekt door de Heer Brouckaert te vertoonen." Den dag dezer vertooning heeft de Societeit vijf logiën ter beschikking der Staten van Oost- en West-Vlaendren gesteld.

"Den theater verbeelden een wolk waer agter stond eene pedestal met den God Pallas, gekleed in blauw satyn met een lans in de lynker hand. Dezen was J. J. Vandenborren. Als de Ouverture gespeeld wierd is de wolk waer mede den theater vervuld was opengeschoven en den pedestal met Pallas vertoond, die eene aanspraek aen de staeten gedaen heeft. Naer het eindige van deze aanspraek is de wolk toegeschoven die den pedestal bedekte; maer de geroepen van *bis, bis*, zoo hevig zynde is de aanspraek nog eens door den zelve J. J. Vandenborren gedaen geworden, waer naer het stuk van den Deserteur aenvang heeft genomen."

Een laatste mededeeling van J. J. Vandenborren betreft de inhaling van een universitair primus, B. Hellebaut, in het jaar 1793 door zijn medeburgers op luisterrijke wijze gevierd.

De Fonteinisten namen deel aan den stoet. Ziehier de beschrijving van hun praalwagen : " De negen zanggodinnen met hunne instrumenten vóór Apollo op het hoogste van den wagen verheven met eene harpe in de hand : aen het leegste van den wagen stonden twee boomen, aen den eenen boom was geketend Monus en aen den anderen Midas, en op de vier paerden die den praalwagen voortstrokken waren gezeten vier personen, gekleed in Saturnussen, zij hebben alzoo met geheel de Cortege de Primus langs de voornaemste straten der stad naer het stadhuis geleid, van daer is de maetschappij terug naer Rhetorica gekeerd ..

Van 1787 tot 1793 bestond er dus reeds, dank zij de Fonteinisten, een drukke tooneelbedrijvigheid te Gent, waaraan al de deelen van de bevolking, ook de hoogere standen, deelnamen. Niet alleen de bisschop, Prins Lobkowitz, en de Abt van St. Pieters, de Eerw. Heer Van de Velde, maar ook de gemeentelijke overheden, de hoogbaljuw van de stad, Vilain XIII, de onder-baljuw D'Heems, de schepenen van de Keure waren ingeschreven als leden van de Maatschappij.

Al die bijzonderheden leeren we uit de herinneringen van J. J. Vandenborren, die ons toegelaten hebben, in dit tentoonstellingsnummer een onbekende, naar wij hopen niet onbelangrijke bladzijde te hebben kunnen toevoegen, aan de roemrijke geschiedenis van de aloude " Fonteyne ..

Als opvolger van J. Sauvage was het overigens mijn plicht als griffier van de tegenwoordige maatschappij (zie de voetnota van J. Sauvage hierboven) " de nagedagtenis „ in te lichten over de ware toedracht van de herleving der Fonteyne op het einde der 18^e eeuw, nu de belangstelling in deze " Hoofdkamer van Rhetorica „ weer allerwege gewekt is geworden.

Bijdrage tot de Geschiedenis van de Gentsche Volksmaatschappijen

De papieren Standaard van " De Vereenigde Kappers „ (1901).

In het Folklore-Museum staat de papieren standaard der
" Vereenigde Kappers „.

" De Vereenigde Kappers „, maatschappij zonder winst-
bejag om eetlustige magen te vullen, werd gesticht — of liever
werd geboren — in den schoot van het personeel der Lucifers-
fabriek te Gent.

Een woord vooraf over het ontstaan van dit nijverheids-
gesticht zal hier niet overbodig zijn.

Na den oorlog van 1870 werden in Frankrijk onrecht-
streeksche belastingen gelegd op tabak, speelkaarten, lucifers,
enz. Deze laatste nijverheid werd hierdoor zeer getroffen en wel
zoo gevoelig, dat er nijveraars waren, die zich verplicht zagen
hunne werkhuizen te sluiten, anderen, hunne werktuigen uiteen
te nemen om die buiten de grenzen weer ineem te zetten.

Zoo kwamen hier te Gent, ten jare 1874, twee firma's
Caussemille Jeune & Cie en Roche & Cie, en onder een gemeen-
schappelijken naam vestigden zij zich in een verlaten weverij-
werkhuis gelegen aan den westelijken arm der Leie. Die naam-
looze maatschappij had tot doel het vervaardigen en de uitba-
ting van houten en wassen lucifers. Van het eerste jaar van haar
bestaan verkreeg dit nijverheidsgesticht den naam van " bougie-
en fosfoorfabriek „. Die volksbenaming was valsch, want nooit
werden er bougies en fosfoor gefabriceerd.

Het vervaardigen van wassen lucifers begint met het
spinnen der wassen draden, van de houten, met de houtbewer-
king; beide worden voltogen in de doozenmakerijen de dooperij
en de bewerking eindigt met inpakkeering. De doozenmakerij
heeft de " kapperij „ als onderafdeeling. Den werkman dezer
afdeeling noemt men " kapper „. Ieder kapper bezit zijn pla-
taanhouten driepikkel, soort van beenhouwersblok. Dit is zijne
tafel, waarop hij door middel van een uitsnijbeitel en houten
hamer, de fabriekmerken, doozen- en allerhande schema's
uitkapt. De groote papieren bladen, welke de schema's dragen,

liggen vóór hem. Een gekruist streepken, op den rand van ieder blad medegedrukt, duidt de plaats aan, wààr het blad op de naald moet geprikt worden ten einde de schema's juist op elkander te stapelen ten getale van ten minste vijf en twintig volgens de dikte van 't papier, om een onberispelijke uitkapping te bekomen. 't Is onder 't zingen dan van een lieken, onder leuke praat, vroolijken kout en geestige kwinkslagen dat het uitkappen vooruitgaat. De tucht is van geen tel bij de kappers, daar deze niet per uur, maar wel per duizend schema's bezoldigd worden.

Dit gezeid zijnde, komen wij tot de hoofdzaak terug.

In de maand Februari van 't jaar 1901 werd groot nieuws in de fabriek aangekondigd : de bestuurder, een Franschman, werd bij koninklijk besluit ridder in de Leopoldsorde benoemd. Deze gebeurtenis was meer dan voldoende om de feestvreugde op te wekken, niet alleen onder de kappers maar ook onder gansch het personeel. Er werd van dien dag af van niets anders meer gesproken dan op plechtige wijze den bestuurder te vieren. Maar hoe ? — De bureelbedienden zouden het feest inrichten. Het plan werd opgevat een verhoog op te timmeren in de groote benedenzaal, dat de gevierde zou beklimmen om dààr de gelukwenschen van zijn personeel te ontvangen ; men zou dit doen, men zou dat doen, enz. enz. Geheel het personeel, koortsachtig blijgestemd, beraamde allerhande feestplannen. De inpakkers zouden zorgen voor de versiering van àl de werkplaatsen : vaantjes, papieren kettingen, enz., enz., zouden in massa vervaardigd worden ; het magazijn van grondstoffen zou daartoe wel het papier leveren ; de houtbewerkers zouden eenen triomfboog optimmeren ; de doopers — dit zijn de werklieden van het laboratorium — zouden zich gelasten met het vervaardigen van een looper — dat is een lang, smal tapijt — gemaakt uit zaagmeel en geverfd deels in 't blauw, deels in 't wit en in 't rood ; en de kappers zouden ja, wat zouden ze ? Een hunner, geprikkeld door de muze, schreef een lied ; een ander zou wel een muziek solo kunnen uitvoeren, doch deze gedachte werd van de hand gewezen, toen een derde het plan opvatte een papieren muziek en een standaard te vervaardigen om er mede, vereenigd, den bestuurder aan zijne woning af te halen, langs den binnenhof, rond de fabriek te geleiden, gevolgd

van gansch het personeel, en eindelijk naar het verhoog te brengen, waar de groote plechtigheid zou gebeuren, Zoo gezegd, zoo gedaan. De zagerij bezorgde een steel aan de kappers ; de paswerkers — de nijverheidsgestichten bezitten meest alle paswerkers — leverden de vaste ringen bestemd om aan den top van den steel gehecht te worden, waar de kappers een deel hunner verzameling van doosjes zouden aan laten bengelen als waren ze medaljes en herdenkingspenningen. Door middel van papier werd het vaandel vervaardigd. Al deze stukken, welke later den standaard uitmaakten, kwamen tijdens de schoftijden als bij tooverslag voor den dag. De schilder van het gesticht was offerwillig genoeg om de laatste hand te leggen aan dit kunstwerk (!) en met een opschrift te volledigen, dat weldra op den standaard prijkte :

“ De Vereenigde Kappers, 1901, Fosfoorfabriek, Gent „.

Twee dagen nadien was het volop feest in het lucifersgesticht. De Fransche kleuren wapperden er blij, buiten en binnen. Geene plaats was onversierd gebleven. Hooge personiteiten werden gevraagd en verwacht ; ook de pers was uitgenoodigd.

De dag brak aan, het uur sloeg om het feest aan te vangen. De bestuurder treedt uit zijne woning en begeeft zich langs de bureelen, gevolgd van genoodigden, naar den binnenhof. Hier wachten hem “ De Vereenigde Kappers „ die hem begroeten met een geschal van papieren muziek. De stoet vormt zich ; de “ bazuinblazers „ aan het hoofd, gevolgd van den standaard en de Vereenigde Kappers, gaan over den binnenhof tot aan de poort. Hier schuift iedereen op zij om plaats te laten aan den gevierde, die alvrens onder den triomfboog te treden de er op geplaatste hulde leest : “ Gloire à notre Directeur, nommé Chevalier de l'ordre de Léopold „. Hij gaat de werkhuisen binnen, waarvan de vloer belegd is met den looper — dat is het kunstig bewerkt zaagseltapijt bestaande uit de Fransche kleuren, zooals gezegd. De gevierde verschijnt met zijn gevolg op het verhoog en op hetzelfde oogenblik dreunt een krachtige Marseillaise door het groote werkhuis, aangeheven ditmaal, niet door het papierenmuziek, maar wel door een daartoe aangeworven fanfarekorps. Bij het vallen der laatste tonen, een oorverdoovend hoezee, waaraan geen einde schijnt te komen.

Wanneer eindelijk het gerucht verminderd is, neemt de hoofd-
rekenplichtige het woord om — in 't Fransch — den gevierde
te verwelkomen, en lof, lof, veel lof toe te zwaaien.

De werklieden, die van geheel de toespraak wel is waar
weinig of niets begrepen hebben, klappen toch vurig in de
handen bij het einde, omdat het den held van het feest geldt.

Hij, op zijne beurt, antwoordt ontroerd en leest zijne
gepende gevoelens af.

Nu komt de beurt aan een der kappers, die in 't midden
der werklieden een stoel beklimt en een lied aanheft gezongen
op de wijs van de Marseillaise en mede uitgeschreeuwd door
driehonderd monden.

Om den gepasten toon te bekomen had de "auteur en
vertolker „ het zeer natuurlijk gevonden eerst " ééntje te pakken „
zoodanig dat hij eenigszins beschonken was. Uit erkentelijkheid
voor het maken van zulk een schoon lied torsten twee der
kappers hem op de schouders om hem eenige passen verder
neder te doen tuimelen.

De hoofdrekenplichtige maakte een gebaar aan den
muziekoverste en eene krachtige Marseillaise werd opnieuw
aangeheven. Nu is het een ommegang door al de plaatsen van
het gesticht. De kappers met hun standaard aan het hoofd, dan
de fanfare, de bestuurder met zijn gevolg en daarna al de
mannen, die dansend en springend met de vrouwen de zalen
doorloopen op de tonen van de opwekkende muziek.

Men kan zich geen denkbeeld vormen van de versiering
der zalen ; vlaggetjes, winpeltjes, bloemenkransen, papieren
waaiers en kettingen, ja zelfs beeldekens en prenten, postuur-
kens, enz. enz. bedekten letterlijk àl de werktuigen.

De bestuurder noodigde zijn gevolg uit eene verversching
te nemen te zijnent en liet aan de werklieden het schenken van
een bieravond aankondigen.

De werklieden moesten dien dag niet werken, werden dus
ook niet vergoed maar mochten drinken, doch alleenlijk
bij herbergiers in de firma werkzaam.

Daarop volgde een ommegang door de naburige straten van
de wijk. De " Vereenigde Kappers „ stelden zich aan het hoofd
van den optocht, onmiddellijk voorafgegaan van de muziek,
zonder den Standaard te vergeten, en " en avant marche ! „

Zoo begon toen ééne der meegeleefde braspertijen, die laat in den nacht eindigen moest.

Weinige weken later hingen twee der kappers " in het kasken „ Natuurlijk zou de kapperij een bruidstuk voor die twee nieuwe leden der " gilde van de gelapte broeken „ koopen, en 't was bovendien een uitstekend voorwendsel om alweer den Standaard uit den hoek te halen. Dat is meer dan eens gebeurd, totdat de wereldoorlog is uitgebroken, die de plannen der kappers te niet deed.

Het Museum van Folklore bewaart van hen eene foto en den papieren standaard met het opschrift :

De Vereenigde Kappers, 1901, Fosfoorfabriek, Gent.

Emiel ANDELHOF.

Algemeene Vergadering van 11/10/28.

Lokaal : Instituut voor Kunstgeschiedenis en Oudheidkunde, Gent.

Te 10 uur opende de voorzitter, Prof. Dr P. De Keyser, de vergadering met een welkomstrede, waarin hij de bestuursleden bedankte voor hun werkzaamheid gedurende het verlopen dienstjaar. Hij wenschte ook den ondervoorzitter, E. H. G. Celis geluk ter gelegenheid van het verschijnen van zijn 25e werk : Door het kunstrijk Italië.

Daarna gaf de sekretaris lezing van het volgende verslag :

DAMES en HEEREN,

Meer dan één jaar is verlopen sedert onze laatste algemeene vergadering van 9 Oct. 1927. Wederom bevinden wij ons vóór u, om u rekenschap te geven van onze werkzaamheden gedurende deze korte spanne tijds, want voor wie werkt, vliegt de tijd altoos snel voorbij en de jaren schijnen maanden.

En wij hebben gewerkt, Dames en Heeren, ja, wij hebben veel en flink gewerkt. Ik herhaal het, niet om mijn kollega's uit het hoofdbestuur en de tentoonstellingskommissie en mijzelf bloemen toe te werpen, want die hebben wij niet noodig. Wij hebben ze reeds geplukt. Voor ons zijn de prachtige uitslagen én van onze tentoonstelling van het volkstoneel in Juli en Augustus laatsleden in het folklore museum ingericht, én van de Alf. De Cock-hulde, die verleden Zondag plaatsgreep en

een waar triomf heeten mag, een voldoende belooning voor al de moeite, al de krachtsinspanning, al de opofferingen, die deze twee prestaties gevegd hebben. Neen, bloemen hoeven wij niet te ontvangen, maar wat wij verlangen is meer steun vanwege de leden, minder onverschilligheid van de openbare besturen voor ons werk.

De bestuursleden hebben niets van de geestdrift verloren, die hen tot nu toe bezielde. We zijn allen gereed om te herbeginnen, van morgen af aan zelfs, maar het is steeds een aanmoediging, wanneer men zich ondersteund voelt.

Wanneer men bedenkt, dat onze kring slechts 130 leden telt, dat wij dit jaar 1000 fr. toelage van den Staat, 500 fr. van de Provincie en 1500 fr. van de stad Gent hebben ontvangen, dat wij met deze magere toelagen en de eenige duizenden frank, die de opbrengst uitmaken van onze tentoonstelling, een museum aan het inrichten zijn, een tweemaandelijksch blad uitgeven, dat wel nog steeds tenger naast zijn oudere broeders staat, maar toch geen slecht figuur maakt in de familie der folkloristische tijdschriften, wanneer men bedenkt, zeg ik, dat deze kleine bond, vóór enkele maanden het initiatief genomen heeft een monument op te richten aan de nagedachtenis van den grondlegger der Vlaamsche wetenschappelijke folklore en dat het Alf. De Cock-gedenkteeken reeds prijkt in de schoonheid zijner sobere lijnen vóór de gemeenteschool te Denderleeuw, dan vraag ik U, Dames en Heeren, had ik geen gelijk te beweren, dat wij veel en flink gewerkt hebben.

Dan verstaat U ook de bemerking van een buitenstaander, op de plechtigheid van verleden Zondag: "Hoe is het toch mogelijk, dat in die twee jaren van uw bestaan, gij er toe gekomen zijt twee tentoonstellingen en een museum in te richten, alsook een monument te bouwen? Maakt gij misschien het geld zelf?.....Ja, het lijkt een wonder en toch is het waar, dit alles heeft onze bond verwezenlijkt.

En toch blijft er ons nog veel te doen:

1. Het museum dient zoo spoedig mogelijk in orde gebracht en toegankelijk te worden voor het publiek. Het opmaken van een katalogus, waaraan reeds begonnen is, dient onverwijld voortgezet te worden;

2. De bibliographie van de folklore, waarvoor zich tot nu toe ons medelid Van den Broeck van Hamme zooveel ingespannen heeft, sluimert sedert eenige maanden. Het aantal steekkaarten is wel met eenige honderden vermeerderd, maar het aantal medewerkers blijkt in dit geval onvoldoende. Wij richten nogmaals een oproep tot de leden, die ons bij dit werk zouden willen behulpzaam zijn en het een of ander tijdschrift zouden willen excerpeeren, om zich tot ons te wenden voor de inlichtingen, of we verwijzen ze naar het artikel van Prof. De Keyser, verschenen in de twee eerste n^{rs} van ons tijdschrift.

3. Het aantal leden moet vergroot worden. Het is inderdaad een treurig feit te moeten vaststellen, dat niettegenstaande onze werkzaamheid onze werking zoo weinig weerklank vindt in de provincie. Verleden jaar telde onze bond 120 leden, nu zijn er 130, dat is zeker niet aanmoedigend. Willen wij voortleven, wij moeten groeien — stilstand is achteruitgang! — dit kunnen wij best door de propaganda van alle leden. Werft dus nieuwe leden aan! Het is zoo moeilijk niet. Verwacht toch niet alles van het bestuur! Vooral de provincie moet bewerkt worden. Buiten Gent en voorsteden, ik herhaal het telkenmale in mijn jaarverslag, telt onze bond bijna geen leden in Oost-Vlaanderen. Vooral in de kleine gemeenten zouden wij medewerkers moeten bezitten, want deze gemeenten zijn de interessantste voor de wetenschap, die ons bezighoudt.

4. Het De Cock-fonds dient nog ingericht te worden. Daarvoor is wederom geld noodig. Hoe dit te bekomen:

a) Door giften. De inschrijvingen zijn niet gesloten. Berichten zullen in dien zin verschijnen in de pers;

b) Door het uitgeven van een De Cock-album. De tekst voor het album is bijna gereed, een enkel artikel ontbreekt er ons nog. Nog eenige onderhandelingen met den uitgever en binnen enkele maanden zal dit werk verschijnen. Wij hopen, dat al onze leden zullen inschrijven op dit album, dat slechts 18 fr. voor de gewone uitgave kosten zal.

c) Het verkoopen van prentkaarten met de afbeelding van De Cock. Tot nu toe hebben wij weinig bestellingen van boekhandelaars ontvangen, doch de verkoop ervan te Herdersem en te Denderleeuw mag schitterend genoemd worden.

Misschien zijn er nog andere middelen om de noodige gelden te vergaren. Indien U er kent, gelief ze ons mee te deelen. Alle baten helpen, alle voorstellen zijn welkom!

Dames en Heeren, ik heb mij voorgenomen niet lang te zijn. Met opzet heb ik weinig gerept over de tentoonstelling van het volkstooneel en over de De Cock-hulde, om wat langer te kunnen uitweiden over hetgeen ons nog te doen staat. In het leven der maatschappijen gaat het als in het menschenleven, men steunt weliswaar op het verleden, maar men moet vooral de toekomst voor oogen hebben. Deze zin schijnt u misschien misplaatst in den mond van een folklorist, die per se behoudsgezind zou moeten zijn, maar het is een loutere waarheid, die niet mag ontzien worden, willen wij het edel doel bereiken, dat wij ons gesteld hebben, nl. de studie der volkskunde in onze provincie doen gedijen tot betere kennis van ons volk en tot meer liefde er voor.

De penningmeester zette omstandig den toestand der kas uiteen en gaf lezing van de begrooting voor 1929. Wij laten hier de rekening tot einde September 1928 volgen, alsook de begrooting voor 1929.

Rekening tot einde September 1928.

INKOMSTEN.

	Begrooting 1928.	Rekening.
Netto opbrengst tentoonstelling 1927.	5.000,—	5.000,—
Toelagen van Staat	1.000,—	2.000,—
Provincie	1.000,—	500,—
Stad Gent		1.500,—
(memorie — lokaal : bewaarder)		
Ontvangsten tentoonstelling 1928,	3.250,—	3.733,—
Bijdragen der beschermleden en leden,	1.500,—	1.576,30
	<hr/>	<hr/>
	11.750,—	14.309,30

UITGAVEN.

Uitgave der Oostvlaamsche Zanten, drukkosten.	1.800,—	2.057,20
Houden van voordrachten (propaganda)	300,—	50,—
Dienst der opzoekingen in Provincie	650,—	592,60
(reiskosten en vergoedingen : foto's, enz.)		
(500 fr. De Cock-Hulde)		
Museum voor Folklore		
Onkosten eerste instelling - aankoop meubels, enz.		
Aankoop voorwerpen.	8.500,—	6.720,61
Onkosten inrichting tentoonstelling en andere.		1.483,30
Burelonkosten (drukwerk - postzegels, enz.)	500,—	590,85
	<hr/>	<hr/>
	11.750,—	11.494,56

Begrooting 1928.
INKOMSTEN.

Vermoedelijk overschot 1928.	1.000
Toelagen : Staat	1.000
Provincie	500
Stad Gent	1.500
(Lokaalbewaarder - lokaal)	
Museum - Ontvangsten in 1929.	3.500
Bijdragen der bescherm- en werkende leden.	1.500
	<hr/>
	9,000
	<hr/>

UITGAVEN.

Oostvlaamsche Zanten - drukkosten	2.000
Propagandavoordrachten, enz.	300
Dienst der opzoekingen in Provincie	
Reiskosten - vergoedingen - foto's.	650
Museum - onkosten eerste instelling.	2.500
(aankoop meubels)	
(aankoop van voorwerpen)	2.550
Bureelonkosten (drukwerk - postzegels, enz.)	500
A. De Cock - Hulde.	500
	<hr/>
	9.000
	<hr/>

• • • • •

Prof. De Keyser onderhield daarna de vergadering over de inrichting van een openluchtmuseum in Oost-Vlaanderen. Zijn voordracht luidde als volgt :

Een twintigtal jaren geleden werd te Gent, op aanstichting van Prof. H. Logeman, een komiteit gesticht, dat zich ten doel stelde in navolging van de " frilufts-musea „ uit de Skandinavische landen een openluchtmuseum voor ons land in te richten. Het was de bijzondere verdienste van Prof. H. Logeman door woord en pen een geestdriftige propaganda te hebben gevoerd, voor een museum-opvatting, die vernieuwing beoogde van het klassiek museum-type te onzent.

In de plaats van het " dood „ museum wou hij een " levend „ museum stellen, zooals hij het had leeren kennen in de Noorderlanden. Wat de " frilufts „ musea inderdaad van de andere musea onderscheidt, is dat de inrichters getracht hebben de tentoongestelde voorwerpen anders tot hun recht te doen komen dan in historische volgorde of soort bij soort. Een ideale omgeving werd geschapen, waar de voorwerpen thuis hoorden zooals in de werkelijkheid.

Ingang met A. De Cock-hulde en vaandrig van de Fonteine.

Overzicht van het « Volkstoneel » met stands van den Kon. Vlaam.

Afdeelingen van het Poppentoneel, Bedevaarten en Volksdevotie, Sint-Niklaas-, Nieuwjaar- en Drie-Koningengebruiken, enz.

Overzicht van het Volksleven : Platteland, Spekulaas-vormen, Kleeder-

Deze ideale omgeving was het huis, waarin het volk in vroeger tijd geleefd had. Geen kunstmatig huis echter, maar de oude huizen zelf, die door partikulieren en vereenigingen of door de regeering voor afbraak gered werden en verplaatst in "nationale „ parken, in openluchtmusea.

Op die wijze voldeed men aan de wenschen van de wetenschappelijke vorschers van het volksleven en werd het opvoedkundig en esthetisch doel bereikt : het tentoonstellen en bewaren van alles, waarin een volk zichzelf kon leeren kennen.

Dit waren de hoofdgedachten van de voordrachten van Prof. H. Logeman over dat onderwerp, dat door hem uitvoerig werd behandeld in studiën, zooals " De Vrije-Lucht museums, van Scandinavië „ in " Vragen van den Dag „ (Januari-aflevering 1909) en in " Les Musées en Plein Air de la Scandinavie „ in " L'Art Public „ (December 1909). Door den wereldoorlog 1914-18 werd de propaganda stopgezet en bleef de stichting van een Belgisch Openluchtmuseum uit.

We hebben het als onzen plicht gevoeld, nu dat de folklore in België aan de orde van den dag komt, deze propaganda thans weer op te nemen en, op bescheiden schaal, te ijveren voor de stichting van een Openluchtmuseum in Oost-Vlaanderen.

Dank zij Prof. H. Logeman beschikken we over eenig materiaal, dat ons een idee geeft, wat een openluchtmuseum in Skandinavië is.

De openluchtmusea in Skandinavië, zijn vrij talrijk en de ondervinding aldaar door de inrichters en konservators opgedaan kan ons te stade komen.

De belangrijkste openluchtmusea in de Noorderland zijn :
1. het openlucht-museum te Lyngby bij Kopenhagen, een afdeeling van het " Dansk Folke-museum ;

2. datgeen van Bygdø bij Oslo in Noorwegen ;

3. datgeen van Lillehammer in Noorwegen, het " Sandvig museum „ op den " Maihaugen „ .

4. het openlucht-museum op Skansen bij Stockholm, een afdeeling van het " Nordiska Museum „ van Zweden ;

5. datgeen van " Stadsparken „ te Jönköping in Zweden ;

6. datgeen van Lund in Zweden, het " Kultur-historiska Musæum ;

7. het openlucht-museum van Helsinki in Finland. Het voorbeeld van Skandinavië werkte aanstekelijk op Nederland en sedert 1912 bezitten onze Noorderburen een eigen " Openluchtmuseum „, het Nederlandsch Openluchtmuseum op den Waterberg bij Arnhem.

Het is hier de plaats niet over dit prachtig initiatief en gedeeltelijke verwezenlijking uit te weiden, maar ook daar kunnen wij bij de inrichting van ons bescheiden openlucht-museum voor Oost-Vlaanderen ons licht gaan opsteken.

Het doel dat we in de eerste plaats moeten nastreven, is dokumentatie verzamelen. Dank zij onze " Kommissie voor folkloristische opzoekingen „ waarvan de h. h. Cl. Tréfois en L. Verlodt de ziel zijn, werd er in die richting reeds veel en goed werk verricht.

Eenmaal in bezit van die noodzakelijke dokumentatie kunnen we uitzien naar praktische verwezenlijking: 1. de keus van een geschikt terrein ; 2. de keus van de typische Oost-vlaamsche boerenwoningen ; 3. de inzameling van de voorwerpen ; 4. de keus van de aantrekkelijkheden, landelijke lusthoven, openluchtschouwburg, roei- en zwemgelegenheid, enz. ; 5. de financiëele zijde van het vraagstuk.

We stellen ons voor dat de openbare machten het tot hun plicht hebben te rekenen ons moreel en financiëel te steunen, niet om onzentwil, maar om de verstandelijke en zedelijke verheffing van het volk.

Vooraf op den Provincialen Raad van Oost-Vlaanderen berust een eereschuld jegens de landelijke bevolking van onze provincie de uitvoerbaarheid van ons plan mogelijk te maken.

Hier denken we aan de viering van de Nationale feesten van 1930. Ware het niet het hoogtepunt van de viering van het eeuwfeest in onze provincie, indien in 1930 een Openluchtmuseum in Oost-Vlaanderen kon ingehuldigd worden met een grooten folkloristischen optocht en een reeks landjuweelen gewijd aan den volkszang, aan den volksdans en openluchttooneel ?

Ons voorstel is in naam van den Bond een vraag van dien aard, met omstandig verslag over de inrichting van een openluchtmuseum in Oost-Vlaanderen, te richten aan den

Provincialen Raad en onverwijld onze "Kommissie van folkloristische opzoekingen" te belasten met de studie van de verschillende punten, die wij hierboven hebben opgesomd.

Wat men ook zegge, het is nooit te laat om een werk te ondernemen, dat ons nationaal erfgoed moet bewaren voor verval en verdwijning, dat onze nationale toekomst kan verrijken met de hechtste schatten van een verleden, waarop we allen fier zijn.

Deze voordracht werd opgeluisterd met talrijke lichtbeelden, voorstellende zichten uit de Skandinaafsche openluchtmusea en Oostvlaamsche boerenhoven, alsook een onderwerp van openluchtmuseum door den heer Cl. Trefois.

De E. H. Celis bedankte den voorzitter en wees er op, dat er misschien wel middel zou zijn een dergelijk museum in te richten te Akkergem in de *Neermeerschen*, die zullen herschapen worden in een stadspark. Er zal in dien zin onderhandeld worden met de bevoegde kommissie.

De zitting werd daarop gesloten te halféén.

Volkshumor.

Lijst der reeds aangeteekende en verzamelde Bij- en Spotnamen van Oostvlaamsche Gemeenten. (vervolg) (1).

- III. SCHELLEBELLE : a) *De maantjes van Schellebelle* : De Raadt (niet meer gebruikt).
b) *Snotzakken* : Gittée (Volkskunde V, blz 133), De Raadt (niet meer gebruikt).
c) *Pottepakkers* (dronkaards) : Uit den volksmond (Medegedeeld door den E. H. V. L., Schellebelle).
d) *De Planteurs* (ookwel *boomkweekers*) van Schellebelle : Bijnaam na den oorlog gegeven aan die van Schellebelle, wegens de boomkweekerij, die er sedertdien zeer bloeit (*Te Schellebelle zijn het allemaal planteurs*) (Medegedeeld door den heer Trefois, Gent).

(1) Zie : II jg. blz 9, 28, 43 ; III jg. blz 27, 46, 60.

112. SCHENDELBEKE : a) *Jeneverdrinkers* : De Raadt.
 b) *Pareifretters* : De Raadt.
113. SCHOORISSE : *De mains(ch)e van Oes* (de mensen van ons, dat ze oes uitspreken). Is. Teirlinck (Idioticon, III, 379).
114. SEVENEKEN : *Seveneeksche katoenpletsers* : De Raadt (*Katoenpletser* : schimpnaam voor een bleeke persoon).
115. SINAAI : a) *Sinaaische schinkels* : De Raadt, Joos, (Waasch Idioticon. blz 604). Er zijn veel beenhouders in dit dorp.
 b) *Schinkeleters* : De Raadt (naar Ons Volksleven).
 c) *Slikkers* : (gierigaards) : Van Es (Wazenaars).
116. SINT NIKLAAS : a) *Oliezoekers* : De Raadt (naar Ons Volksleven). Verbraeken (Volkskunde), Joos, (Waasch Idioticon, blz 83) (nog gebruikt).
 b) *Peerdeprossers* : De Raadt (naar Ons Volksleven) (niet meer gebruikt).
 c) *Wevers* : De Raadt (" 't Is ne wever van St. Niklaas... uitdrukking in onbruik geraakt).
 d) *Sterkpapeters* : Joos (Idioticon, blz 830). Spotnaam door veel Wasche buitenlieden aan de St. Niklazenaars gegeven.
117. SLEIDINGE : a) *Platte ghesellen van Sleedinghen* : De Properheden.
 b) *De Sleidingsche verhangers* : De Raadt.
118. SOTTEGEM : a) *Zotten* : De Raadt, Is. Teirlinck (Idioticon).
 b) *Pareifretters* : De Raadt.
 c) *Pareibuiken* : uit den volksmond, F. Van Es, (Aalstenaars).
 d) *Paretmakers* (beslagmakers) : Is. Teirlinck.
 e) *Schoenmakers van Sottegem* : De Raadt, Teirlinck Is. (Idioticon, III, 388 : " *Eene van de 365* (nl. schoenmakers) *van Zottegem* ").
 f) *Pekkets* : (schoenmakers) : Is. Teirlinck.
 g) *Schijtheeren* : Is. Teirlinck.

- h) *Theezeekers* : De Raadt, bij Is. Teirlinck : *theedrinkers* (naar hun bleek bier).
119. STEKENE : a) *Tichelbackers van den Stekene* : De Properheden (bij De Dene : *Teghelbackers van Stekene*), De Potter, De Raadt.
b) *Stekkers* : De Potter (Stekene).
c) *Vechters* : Uit den volksmond, Van Es (Wazenaars)
d) *Baanstroopers* : De Raadt.
120. STRIJPEN : a) *De mains(ch)e van Stripen* (ook de zielen van *Str.*) De bewoners zouden veel *mains* toch (mensch toch) of *mij' zielke* toch in hun rede gebruiken. Is. Teirlinck (*Idioticon*, III, 380).
b) *Strijpensche brakken* : Is. Teirlinck.
121. TEMSCHE : a) *Tuusschers van Temsche* (tuischers) : De Properheden.
b) *Azijnzeekers* : De Raadt, Verbraeken, Joos (*Idioticon*, 83),
122. URSEL : *Osteliërs van Ursele* (hotelhouders) : De Properheden.
123. VELZIKE : a) *Moordenaars* : Gittée (*Volkskunde*, V, blz 127), De Raadt, De Potter.
b) *Bedelaars* : De Raadt.
124. VERREBROEK : *Flippen* (zoo genoemd te Kieldrecht, naar den beroemden ontleedkundige Filips Verheyen (1648-1710), die geboortig was van Verrebroek en er zijn standbeeld heeft) : Verbraeken.
125. VIANE : *Strontpikkers* : De Raadt.
- 126., VLOERSEGEM (gehucht van Smeerhebbe) : *Musschenest* : De Raadt.
127. VOORDE : *Jeneverdrinkers* : De Raadt.
128. VRACENE : *Toovereers* : Verbraeken.
129. WAASLAND (WAZENAARS) : a) *Raepeters van Waes* : De Properheden (bij De Dene : *Raepeters van Waes*) zie ook De Potter (St. Niklaas).
b) *De rapen* : uit den volksmond.

c) *De zeeldraaiers* : in het Waasland zijn veel zeeldraaiers (inz. te Zele en te Hamme). Bij Is. Teirlinck " *De zeeldraaiers van 't Land va' Waas* ,, ook wel " *van 't Land van Dermonde* ,, (Idioticon. III, 314).

130. WAASMUNSTER : a) *Rapenbraaiers* : De Raadt.

b) *Hepseneters* (hesp voor hesp) : De Raadt.

131. WACHTEBEKE : *Zotten* : J. Winkler, De Raadt.

132. WELLE : a) *Vrekken* : Alf. De Cock (Oostvl. lied, Volkskunde, XI, 201-203 - zie Aalst - 3e stroof : 't Zijn al vrekken (bis), zei de(n) Wellenaar.

b) *Beesten* : Alf. De Cock (idem) : 't Zijn al beesten (bis), zei de(n) Wellenaar), De Raadt.

133. WETTEREN : a) *Mosselmans* : Gittée (Volkskunde, V, 132), De Raadt.

b) *Haringen* : Gittée (Volksk., V. 132), De Raadt.

134. WESTREM : *Ophangers* : Het schijnt dat vroeger veel personen van deze gemeenten zich zouden opgehangen hebben (uit den volksmond).

135. WICHELEN : *Wichelsche schooiers* : De Raadt.

136. WIEZE : a) *Vliegeneters* : De Potter (Herdersem), De Raadt, (niet meer gebruikt).

b) *Zotten* : De Raadt (nog steeds gebruikt).

Men zingt er nog :

" *Een, twee, drij, vier,*

De zotten van Wiez',

Een, twee, drij, vier,

De zotten van Wiez' zijn hier !

En waar dat Wieze niet en is,

Is het nooit geen kerremis,

Een, twee, drij, vier,

De zotten van Wiez' zijn hier ! ,,

137. WINKEL (St KRUIS) : a) *Winkelsche schiewei* (*schiewei* : dunne karnemelk). Uit den volksmond te Desteldonk.

b) *De scheeweiëters*. In Ons Volksleven, VII, blz. 176. Zie ook De Raadt.

138. **WORTEGEM** : a) *Pe(e)neboeren* (penen-wortelen) : De Raadt.
 b) *Geiteboeren* : De Raadt
 c) *Konijneboeren* : „
 d) *Papboeren* : „
139. **WOUBRECHTEGEM** : *Zotten* : De Potter, De Raadt, („ *Woubrechtgem-zot* „, spotgezegde).
140. **ZANDBERGEN** : *Botteriken* : uit den volksmond, ook bij De Raadt („ *Zandbergen-bot* „, spotgezegde)
141. **ZELE** : a) *Vlasbokers van Zele* : De Properheden (bij De Dene : *Te Zele, daer vind men de vlasbooters, jaet*).
 b) *Vlasbrakers* : Gittée (Volkskunde, V, blz. 131), De Raedt.
 c) *Sergiewevers* : De Raadt (naar Ons Volksleven, V, 215).
 d) *Kloddemans* (opkoopers van klodden of afval van vlas) : De Potter, De Raadt (naar Ons Volksleven, VII, 174).
 e) *Zeelsche kloddezakken* (de klodden worden er verwerkt tot inpakgoed) : De Raadt („ *Zele heeft de klodden* „, spotgezegde).
 f) *Zeeldraaiers* : Is. Teirlinck (Idioticon, III, 387). Te Zele verdienen veel menschen hun brood met zeelen te draaien.
142. **ZINGEM** : a) *Wannemakers van Singhem* : De Properheden, ook bij Is. Teirlinck (Idioticon, III, 387).
 b) *Wannelappers* : Is. Teirlinck (id). De inwoners loopen het land af met wannen.
 c) *Schiptrekkers* : Is. Teirlinck (id.). Omdat zij de schepen in de Schelde voorttrekken.
143. **ZOMERGEM** : *Papeters* : (te Bellem en te Hausbeke) : De Raadt.
144. **ZULZIKE** : *Vechters* : De Raadt.

Addenda.

BIBLIOGRAPHIE: *A. Joos: Waasch Idioticon. Gent en St. Niklaas, 1900.*

Is. Teirlinck: Zuid-Oostvlaamsche Idioticon, IIIe deel, 2^e aflev., Gent 1922.

G. Gezelle: Volkszeg over Dorp en Stêe (Biekorf, III, III, 231, 247, 260 en IV, 26, 59.

14² BEVEREN (Oudenaarde): a) *Kiekendieven*: uit den volksmond te Oudenaarde.

b) *Boonenklakkers*: uit den volksmond. De Oudenaardenaren en die van Beveren maken elkander uit voor *boonenklakkers* (zie Oudenaarde).

c) *Vortzakken*: uit den volksmond te Oudenaarde (a, b en c medegedeeld door den h. De Moor van Gent, afkomstig van Oudenaarde).

14³ BOEKEL (St DENIJS): *De Mains(ch)e van Nijs-Boekele. Is. Teirlinck (Idioticon, III, 276). Omdat de inwoners van dit dorp bij het spreken veel het woord mains(ch) (mensch) gebruiken,*

26. DEINZE. b) *Koordemakers van Deinze*: Biekorf, IX, 78. Waarschijnlijk een verbastering van den ouden spotnaam *Caerdemaekers*.

29² EINE: *De wevers van Aine*: Is. Teirlinck (Idioticon, III, 370).

35² GAVERE: *De heeren van Gavere*: Is. Teirlinck (Idioticon, III, 371).

36. GEERAARDSBERGEN: e) *De mastelleneters van Giezeberge*: Is. Teirlinck (Idioticon, III, 371). Den 1^{en} Zondag van den Vasten werpt men mastellen (krakelingen) op den Oudenberg.

37. GENT: o) *Pijpkaneeleters*: Biekorf, IX, 78.

37² WIJKEN VAN GENT : 9) *Tenepo isten* (Tinnepotisten) :

Le quartier dit le pot d'étain (den tenen ou teninen pot), dont on appelle les habitans *tenepotisten*, tient sa dénomination d'une brasserie portant pour enseigne un pot d'étain. (Een huus en-de stede staende Sanders-walle an de quader brugghe, ende es eene brouwerie gheeeten den teninen pot. 12 January 1452. Jaerregister blz 29). Cheval. Diericx : Mémoires sur la ville de Gand, 11,674).

10) *Raemenisten* : L'espace que l'on trouve au-delà de la porte aux tours, entre la rue du bourg et la rue haute (de hoog-straete), n'étoit guère habité que par des tisserands, et voila sans doute pourquoi on l'appelle la rame (den raeme). Nos poissonniers y étoient propriétaires d'un hôtel de l'espèce dite *steenkinen*. Les habitans de ce petit quartier se qualifioient jadis de *raemenisten* ; mais les rames y furent supprimées à mesure que la population s'accrut, etc. (id. blz 620-621).

11), *Herodiaenen* : La ruelle dite de *winckel-steghe* formoit jadis le quartier nommé de Rhodes ; on l'appelle à présent, par corruption, le petit pays d'Hérodes (het landeken van Herodes). et ceux qui l'habitent sont qualifiés d'*Herodiaenen*. (id. blz 497-498).

12) *Slecht Heirnisse of Slechte Heirnissenaars*. Wijk Heirnisse (Gent) aangelegd op het einde der XIXe eeuw. De bewoners van de " Heirnisse „ werden in dien tijd door de Gentenaars, voornamelijk door die van de Brugschepoort, aldus genoemd. (Medegedeeld door den h. Trefois, Gent).

45² HERZELE : *De makraangasten van Herzele* : Is. Teirlinck (Id. III, 371). Vele inwoners van deze gemeente gaan op kermessen met makranen rond (*makrane* - Fr. macaron).

54² KEMSEKE : *De stijve buiken* : Joos (Waasch Idioticon, blz 707).

- 67 LOKEREN: e) *Schepentrekkers*: Joos (Id. blz 574).
- 67² LOURDES (wijk van Oostakker - vroeger Sloopendries):
Lourdensche bucht (bocht): uit den volksmond te
Desteldonk.
69. MATER: b) *De dikkekoppen*: Is. Teirlinck (Idioticon.
III, 374).
- c) *De waterkoppen*: idem. (Id., I, 320).
- d) *De oolekords* (oolijkaards): idem. (Id., III, 374).
- De sekretaris van Mater was, vóór een eeuw of
zoowat, het hoofd eener gevreesde rooversbende.
- F. Van Es.

ZANTEN.

A) Eigenaardige Grafschriften.

In den nacht van 19ⁿ op 20ⁿ Januari 1838 werd de oude kerk der Paters Augustijnen te Gent door een vreeselijken brand geteisterd. De talrijke grafsteenen, die een schat waren voor de Gentsche geschiedenis, verdwenen door die oorzaak.

Mijn grootvader J. J. Steyaert, had in zijn nota's over Gent eenige der grafschriften afgeschreven. Om de aardigheid verdienen ze gekend te blijven.

Op een wit marmerezen zerk, liggende voor de sacristij, waren uitgehouwen, maar door den tijd en de voetstappen bijna uitgesleten, de woorden:

Sepulture.

*Van den edelen grave G. L..., van syne adelycke gheselnede
de gravinne M.... ende haerlieder sone S....*

In 't jaer dertien hondert ende sesse

Wierd hier begraven een Comte ende een Comtesse,

Met hun kleyn Comtje daerby,

Bidt voor de Comten alle dry.

Een ander grafsteen, die er niet zoo oud uitzag, lag voor het wijwatervat. Mher J. G. B. die in zijn huwelijk het zalig geluk dat hij had gehoopt, niet had gesmaakt, zag ongetwijfeld zijne vrouw in deze kerk ten " Blijbergen begraven " en liet, opdat

zij er in vrede mocht rusten, en " ter zaliger ghedachtenisse „ over hare grafstede leggen " een swaren sarck van blauw steen „, waarop men las :

*Hier ligt beghraven myn booze Griet,
Dat se in d'helle is, hoop ik niet,
Dat se in den hemel is, geloof ik niet,
Maer dat se in 't vaghevier wordt gheslaghen,
Soo langh sy my op d'aerde hevet gheplaghen.*

R. I. P.

G. Celis, pr.

B) Folkloristische Sprokkelingen.

WATERLAND - OUDEMAN.

II/3. Dank zij de bereidwilligheid van gemeentesekretaris Wauters, kunnen we den lezers van O. V. Z. volgende bijzonderheden uit bedoelde gemeente voorleggen :

De kermis valt er op den 3ⁿ Zondag in September en wordt vier dagen gevierd.

St. Fiacrus is de tweede patroon der kerk, en wordt vereerd voor het kwellen der kleine kinderen, welke ziekte " den oudeman „ geheeten wordt. We hebben hier dus een voorbeeld, dat een heilige vereerd wordt tegen een kwaal, waarvan de naam gelijkenis aanbiedt met dezen der gemeente. Als men ter bedevaart komt, krijgt men een gewijde medalie van bedoelden heilige, men₂ brengt een fleschken water en wat brood mee, en dit alles wordt gewijd.

De voornaamste bedevaartplaats in den omtrek, is de alomgekende bedevaart naar St. Jan (gemeente St. Jan in Eremo), patroon tegen vallende ziekte, voor barende moeders, enz. Jaarlijks heeft aldaar een groote toeloop van volk plaats,

De eerste patroon der kerk, St. Niklaas, wordt hier jaarlijks goed gevierd ; dan ook ziet men den heiligen man in den vooravond rondgaan naar de huizen. waar er kleine kinderen zijn, steeds vergezeld van den gevreesden Nikodemus.

Deze kleine en ver afgezonderde poldergemeente met haar 746 inwoners, leeft toch zeer vreugdig.

De volgende maatschappijen bestaan hier :

Sint-Sebastiaansgilde, handboogmaatschappij, sedert 25 jaar.

De Vrije Schutters, karabienmaatschappij. sedert 5 jaar.

De Kreek-visschers, sedert 10 jaar.

De Kleetskoppen, (eenige maatschappij van dien aard van het omliggende bestaat reeds sedert 3 jaar. Er zijn drie soorten van leden. *Volle manen*, *halve manen* en *kobbejagers*. De Voorzitter is een geheele maan. Hun zittingen grijpen plaats telkens het nieuwe maan is, en telkens er verandering van kwartier is. 27 leden maken er deel van uit.

Het volk alhier, dat zeer speelzuchtig is, is ook niet minder graag in de herbergen. Hier wordt de Maandag als een kleine bij-Zondag gevierd, en we zien er dan ook gaan, die wat te diep in het glas gekeken hebben. Wee een vreemdeling die 's Maandags naar *den Oudeman* durft te komen, hij mag verzekerd zijn, dat hij niet recht op zijn beenen thuiskomen zal, zulks is van algemeene bekendheid en dat is de reden, waarom men den Oudeman een der levenste gemeentjes der streek noemt.

St. Albinusdag 1928.

A. Van Dyck.

Boekbesprekingen.

De Keyser (P.). Den Zouter omme te doen gane. Met een Naschrift van J. De Vries. Overdruk uit het Tijdschrift voor Nederl. Taal en Letterkunde Leiden. Deel XLVII, afl. 2.

Het doen ronddraaien van een psalterboek of een brood was een bekend toovermiddel in de middeleeuwen. Daarmee verwant is het in beweging brengen van een sleutel, die in een psalm- of kerkboek of bijbel gestoken wordt, middel, dat heden nog gebruikt wordt om iets te weten, b. v. of een persoon nog leeft, om den pleger van een diefstal te kennen, enz. (Zie artikeltje van J. Cornelissen. *Waarzeggerij door middel van een sleutel, Ons Volksleven, VIe jg. 1894, blz 41-42*). Prof. De Keyser bestudeert dit gebruik naar aanleiding van een passus van *Des Coninx summe* (uitg. D. C. Van Tinbergen): *si doen ene souter of*

een broet omme lopen, en bewijst dat *omme lopen* hier beteekent " om zichzelf ronddraaien „. In zijn Naschrift handelt Prof. J. De Vries over verschillende verwante gebruiken (meest het ronddraaien van een sleutel) bij de Duitschers, de Denen, de Noren, de Friezen, de Finnen en de Russen. Verschillende dezer orakelmiddelen. (*cléidomancie* der Franschen) zijn reeds te vinden in Delrio's *Desquisitiones magicæ*, in Delancre's *Incrédulité et mécréance du sortilège pleinement convaincu* et in Collin de Plancy's *Dictionnaire Infernal* (zie bovenvermeld artikel van J. Cornelissen).

Van de Wyer (Prof. Dr H. J.) Bibliographie van de Vlaamsche Plaatsnaamkunde. Standaard-Boekhandel, Brussel, 1928; XXVI 157 blz. Prijs: 20 fr.

Dit werk, opgedragen aan Dr Karel de Flou, is het eerste n^r van een reeks studiën en monographiën over Vlaamsche plaatsnaamkunde uitgegeven onder de benaming " *Nomina Geographica Flandrica* „ door de Vl. Toponymische Vereeniging. Deze bibliographie, die opgeeft wat over de Vlaamsche plaatsnamen verschenen is van het begin der 19^e eeuw tot 1927, is voorafgegaan van een lijst van bronnen en van een belangwekkende inleiding en verdeeld in zeven afdeelingen: 1. Algemeene bijdragen (van methodologischen en bibliographischen aard); 2. bijzondere vraagstukken (waaronder de begrippen " Vlaanderen en Vlaming „ en de Reinaert-toponymie); 3. Groep Antwerpen-Brabant; 4. Limburg-Luik; 5. Oost- en West-Vlaanderen en Henegouwen; 6. de spelling der Vlaamsche plaatsnamen; 7. historische en geographische hulpmiddelen. Een bibliographisch overzicht voor 1927 (zelfde indeeling als de algemeene bibliographie), twee bijlagen over plaatsnamen in Noord-Nederland en in Frankrijk, alsook een namenregister sluiten dit werk, dat onmisbaar is voor alwie zich met de studie der toponymie bezighoudt. Men vindt er immers een overvloedigen oogst van bibliographische gegevens in, die getuigt van taaie werkzaamheid, van geduldige opzoeking in een zeer groot aantal tijdschriften van allen aard.

D'Hondt Marcel - Destelbergen en Bergenkruis door de eeuwen heen. - Moderne drukkerij Marcel D'Hondt - Destelbergen - 1928, in 12° 24 pag. met 6 plaatjes.

De jonge schrijver van dit boekje heeft met behulp van de geschiedkundige werken van De Potter en Broeckaert, het provinciaal archief, en de archieven der vroegere abdijen St. Pieters, St. Baafs, enz., eene beknopte geschiedenis van zijn geboortedorp in het licht gegeven. Eerst handelt het boekje over het ontstaan der gemeente ten tijde der Romeinen. De verschillende schrijfwijzen van den naam worden opgegeven. De lotgevallen, die deze plaats te verduren had, in de opeenvolgende tijdperken onzer geschiedenis, worden in het kort verhaald, kerk- en gemeentebestuur worden afzonderlijk besproken.

Bergenkruis door de eeuwen heen wordt besproken van blz. 17 tot 22. Alleszins lezenswaardig.

Het slotwoord heeft eigenlijk met den inhoud van het boekje niets te maken.

De eerste plaat vertoont ons gemeentehuis en gemeentjongensschool; de tweede, het kasteel (Notax) van Baron Braun; de derde, de aloude kerk; de vierde, het bedevaartvaantje van Bergenkruis; de vijfde en zesde, het eigenlijke Bergenkruis.

Warm aanbevolen aan geschiedschrijvers en folkloristen.
P. Van den Broeck.

Wij hebben nog ontvangen : Het n^r 1 van den 11ⁿ jg. van *De Kleine Vlaming : Maandblad voor de Jeugd onder leiding van H. Van Tichelen. Redaktie : St. Vincentiusstr., 67, Antwerpen. Abonnementsprijs : 6 fr.*

Dit hoogst belangwekkende kindertijdschrift bevelen wij onzen leden en abonneuten aan, als allerbeste lektuur voor hun kinderen. Nu en dan is er ook wel een folkloristisch artikel (sprookje, volksvertelsel, enz.) in te vinden.

Celis, Gab. - Door het kunstrijk Italië. - Bij den schrijver, Heinislaan, 5, Gent, 95 blz. Prijs : 5 fr.

Inhoudstafel.

IIIe JAARGANG.

I. Officieel gedeelte :	blz
Algemeene vergaderingen.	1, 92
De Tentoonstelling van het volkstooneel,	32, 65
II. Opstellen van algemeenen aard :	
Over folkloristische dokumentatie (M. de Meyer).	2
Censuur en Tendens in Vlaamsche Volksliederen uit den tijd van Napoleon (Prof. P. De Keyser),	17, 33
De Tuiltjes op de Nok als noodzakelijke dakver- siering (Cl. Trefois).	49
Nota over den ommeegang van het Heilig Kruis en den " koddigen Fitel „ te Eine (F. Van Es)	72
Een onbekende bladzijde uit de geschiedenis van " De Fonteyne „ te Gent (Prof. P. De Keyser).	81
De papieren standaard van " De Vereenigde Kappers „ (1901) (Em. Andelhof).	88
III. Het Hoekje van den Navorscher,	12, 66
IV. Zanten :	
a) <i>Volksliederen en Volksrijmpjes :</i>	
Een Balegemsch volkslied (Prof. P. Bergmans)	9
Holderdebolder (J. Cornelissen e. a.)	24
Gentsche kinderrijmpjes en volksrijmpjes (Em. Andelhof).	43, 57, 78
b) <i>Legenden, sagen, sprookjes,</i>	
Een nieuwe variante van " Unibos „ (M. De Meyer).	40
c) <i>Zeden en gebruiken :</i>	
Folkloristische sprokkelingen (A. Van Dyck),	23, 107
d) <i>Volkshumor :</i>	
Lijst der reeds aangeteekende en verzamelde Bij- en Spotnamen van Oostvlaamsche Gemeenten (F. Van Es).	27, 46, 60, 99
e) <i>Volkstaal :</i>	
Iets over het Gentsch en den rijkdom der Gentsche Taal (G. L.)	47
f) <i>Eigenaardige grafschriften (G. Celis)</i>	106

V. Boekbesprekingen :

Celis (G.) Akkergem (F. V. E.)	80.
DeKeyser(P.) Den Zouteromme te doen gane(F.V.E.)	108.
D'Hondt (M.) Destelbergen en Bergenkruis door de eeuwen heen (P. Van den Broeck).	110
Frère (J.) Limburgsche Volkskunde (F. V. E.)	80
Huyghebaert (L.) Saint Hubert; patron des chasseurs (F. V. E.)	14
Joos (Kan. A.) Raadsels van het Vlaamsche Volk (P. Van den Broeck).	62
Simons (J.) Op Grootvaders knie (P. Van den Broeck)	29
Van Bossche (J.) Lieder en Gedichten (F. V. E.)	31
Vanderven (D. J.) Neerlands Volksleven in den Zomer (F. V. E.).	30
Vandeweyer (Prof. Dr H. J.) Bibliographie van de Vlaamsche Plaatsnaamkunde (F. V. E.)	109
Van Nuffel (P.) en De Mette. Waar de blauwe Dender vloeit. - O, Reuzenvolk ! (F. V. E.)	15
Van Nuffel (P.) De oudtsbewaard gebleven Stads- rekening van Aalst (F. V. E.)	63
idem. Onze eerste Teekenschool (F. V. E.)	64
Van Nuffel (P.) en Pape (G.) Schilderslied (F. V. E.)	80
Vercoullie (Prof. Dr J.) Suiker pinije (F. V. E.)	43
Handelingen van de Commissie voor Toponymie en Dialectologie I (1927).	31
De Kleine Vlaming	110

VI. Personalialia :

In Memoriam J. Speltinck.	16
Huldebetoon aan Prof. Dr J. Vercoullie.	64

Lijst der platen.

1. Het geboortehuis van Alf. De Cock te Herdersem	Afl. 3
2. Ontwerp van monument op te richten te Denderleeuw.	3
3. Nokspillen.	4
4. Bedevaartvaantje van Eine (XVII ^e eeuw).	5
5. Bedevaartvaantje van Eine (XVIII ^e eeuw).	5
6. 4 zichten van de tentoonstelling van het volkstoneel.	6